

⚖️ कायद्याचे मुख्य नियम

- ✓ गर्भलिंग तपासणी करणे किंवा सांगणे पूर्णपणे बेकायदेशीर आहे.
- ✓ डॉक्टर, क्लिनिक, लॅब यांना नोंदणी (registration) आवश्यक आहे.
- ✓ फक्त वैद्यकीय कारणांसाठीच सोनोग्राफी वापरता येते.
- ✓ गर्भलिंग सांगणे, जाहिरात करणे, किंवा प्रोत्साहन देणे गुन्हा आहे.

✗ कोणते कृत्य गुन्हा आहे?

- 👉 मुलगा किंवा मुलगी आहे का हे विचारणे किंवा सांगणे.
- 👉 लिंग निवडीसाठी चाचणी करणे.
- 👉 “Boy or Girl guarantee” अशा जाहिराती देणे.
- 👉 बेकायदेशीर क्लिनिक चालवणे.

👩 डॉक्टर आणि पालकांसाठी नियम

- ✓ डॉक्टरांनी सर्व रेकॉर्ड (Form F) व्यवस्थित ठेवणे आवश्यक.
- ✓ गर्भवती महिलेला लिंग विचारणेही गुन्हा आहे.
- ✓ पालक, नातेवाईक किंवा दलाल सहभागी असल्यास त्यांनाही शिक्षा होते.

🚩 शिक्षा (Punishment)

- ♦ पहिला गुन्हा:
 - ✓ 3 वर्षांपर्यंत तुरुंगवास
 - ✓ ₹10,000 पर्यंत दंड

♦ पुन्हा गुन्हा:

- ✓ 5 वर्षांपर्यंत तुरुंगवास
- ✓ ₹50,000 किंवा अधिक दंड
- ✓ डॉक्टरांचे लायसन्स रद्द होऊ शकते

कायद्याचे महत्त्व

- ✓ मुलींचे प्रमाण वाढवण्यासाठी मदत.
- ✓ स्त्री-पुरुष समानता वाढवणे.
- ✓ समाजातील चुकीच्या प्रथांना आळा घालणे.

🔍 तपासणी कधी कायदेशीर असते?

👉 Pre-Conception and Pre-Natal Diagnostic Techniques (PCPNDT) Act अंतर्गत काही परिस्थितीत सोनोग्राफी/चाचणी कायदेशीर असते:

- ✓ बाळाला जनुकीय आजार (genetic disorders) असण्याची शक्यता
 - ✓ आईचे वय 35 वर्षांपेक्षा जास्त असेल
 - ✓ पूर्वी गर्भपात किंवा अपंग मूल झाले असेल
 - ✓ कुटुंबात आनुवंशिक आजारांचा इतिहास असेल
- 👉 पण या परिस्थितीतही गर्भलिंग सांगणे पूर्णपणे बंदी आहे.

Form F म्हणजे काय?

- ✓ प्रत्येक गर्भवती महिलेची माहिती Form F मध्ये भरली जाते.
- ✓ त्यात तपासणीचे कारण, डॉक्टरची माहिती इ. असते.
- ✓ Form F चुकीचा किंवा अपूर्ण असल्यासही गुन्हा मानला जातो.
- 👉 अनेक केसेसमध्ये डॉक्टरांवर कारवाई फक्त Form F चुकीचा असल्यामुळे होते.

⚖ महत्वाचे कोर्ट निर्णय

- 👉 भारतातील न्यायालयांनी या कायद्याला अधिक मजबूत केले आहे:
 - ◆ CEHAT vs Union of India
- 👉 सुप्रीम कोर्टाने सरकारला कडक अंमलबजावणीचे आदेश दिले.

👮 तक्रार कशी करावी?

- 👉 जर कुठे गर्भलिंग तपासणी होत असल्याचा संशय असेल तर:
 - 1 जिल्हा आरोग्य अधिकारी (DHO) कडे तक्रार करा.
 - 2 टोल-फ्री हेल्पलाइन
 - 👉 104 हेल्थ हेल्पलाइन
 - ✓ महाराष्ट्र सरकारची अधिकृत आरोग्य हेल्पलाइन
 - ✓ येथे तुम्ही गर्भलिंग तपासणीबाबत तक्रार नोंदवू शकता
 - ✓ 24x7 उपलब्ध (काही वेळा भाषिक पर्यायांसह)
 - 3 ऑनलाइन पोर्टलवर तक्रार नोंदवता येते
 - 👉 Maharashtra Public Health Department

- ✓ वेबसाईट: <https://arogya.maharashtra.gov.in>
येथे PCPNDT संबंधित माहिती आणि तक्रार प्रक्रिया उपलब्ध आहे
👉 तक्रार करणाऱ्याची ओळख गोपनीय ठेवली जाते.

- ⚠️ सामान्य गैरसमज (Myths vs Facts)
✗ Myth: सोनोग्राफी म्हणजेच गुन्हा
✓ Fact: नाही, फक्त लिंग तपासणी गुन्हा आहे
✗ Myth: फक्त डॉक्टर दोषी असतात
✓ Fact: पालक आणि नातेवाईकही दोषी ठरू शकतात

📢 जाहिरातींवर बंदी

- “100% Boy Guarantee” किंवा “Gender Selection” अशा जाहिराती
👉 पूर्णपणे बेकायदेशीर आहेत
✓ ऑनलाइन (Google, Facebook) वरही अशा जाहिराती देणे गुन्हा आहे.

📊 काही महत्वाचे तथ्य (Facts)

🎯 शिकायला आवडत? मग फॉलो करा आणि रोज नवीन शिका.
@marathigyanKatta

- ✓ भारतात काही वर्षांपूर्वी लिंग गुणोत्तर खूप कमी झाले होते.
✓ या कायद्यामुळे परिस्थितीत सुधारणा झाली आहे.
✓ ग्रामीण भागात अजूनही जनजागृतीची गरज आहे.

📌 शेवटचा मुद्दा

- 👉 हा कायदा फक्त शिक्षा देण्यासाठी नाही, तर समाजातील “मुलगा हवा” ही मानसिकता बदलण्यासाठी आहे.